

ТАҚРИЗ

ба диссертатсияи Ҷумъабой Зарифӣ дар мавзӯи “Биоморфология ва таркиби сенопопулятсияи *Inula Macrophylla* Kar. et Kir. дар шароити гуногуни экологии Тоҷикистони Ҷанубӣ”, ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои биологӣ аз рӯйи ихтисоси 03.02.01 – Ботаника пешниҳод шудааст

Дар замони ҳозира, ки давраи тағйирёбии глобалии иқлим ва зиёдшавии таъсири антропогенӣ дар экосистемаҳои кӯҳии Осиё афзуда истодааст, зарурияти ҳифз намудани гуногунии биологӣ дар сатҳи гуногуни инкишоф ба миён омадааст. Омӯзиши популятсияҳои растаниҳо барои муайян намудани механизмҳои мутобикшавии аломатҳои морфологии намудҳо дар ҷамоаи гуногун имконият медиҳад, ки дараҷаи устувории онҳоро дар шароити табиӣ баҳогузорӣ карда, захираҳои табиӣ оқилона истифода бурда шаванд. Дар асоси ин самт, омӯзиши ҳаматарафаи биологияи намуд, усулҳои замонавии илми биоморфологияи муосир ба таълимоти мактаби олимони ин соҳа, истифода шудаанд.

Дар чунин маврид имкон пайдо мешавад, ки хусусиятҳои морфологии растаниҳо ва таркиби гуногуни онҳо, иқтидори мутобикшавии популятсияҳо дар шароити муҳталифи экологӣ фитосенотикӣ ошкор карда шаванд. Муҳимияти махсуси чунин таҳқиқ ба намудҳое алоқаманд аст, ки сифатҳои арзишноки ҳоҷатӣ доранд. Яке аз чунин растаниҳо ҷоклаи калонбарг (*Inula macrophylla* Kar. et Kir.), мебошад, ки дар ҷамоаи гуногуни набототи Тоҷикистон васеъ паҳн гаштаасту аломатҳои пурқимати доругӣ ва хӯроки чорворо дорад. Аз ҳамин сабаб, зарурияти омӯختани биологияи намуд ва механизми мутобикшавии он дар сатҳи гуногуни инкишофёбиаш дар шароити гуногуни экологии Тоҷикистон хеле муҳим аст.

Диссертатсияи Ҷумъабой Зарифӣ яке аз вазифаҳои муҳими ҳифзи захираҳои табиӣ ва истифодабарии оқилона буда, барои ҳалли масъалаҳои ҷамъоварии маълумотҳои флористикӣ ва омӯзиши ҳолати имрӯзаи растаниҳо зарур мебошанд. Таҳқиқоти флористикӣ яке аз марҳилаҳои аввалини ҳалли масъалаи ҳифзи олами наботот ва нигоҳ доштани генофонди олами наботот мебошад.

Диссертатсияи унвонҷӯй актуалӣ буда, дар он бори аввал омӯзиши биоморфология ва таркиби сенопопулятсияи *Inula Macrophylla* Kar. et Kir. дар шароити гуногуни экологии Тоҷикистони Ҷанубӣ гузаронида шудааст, ки то ҳол оид ба ин мавзӯ таҳқиқоти муфасссал гузаронида нашудааст.

Сохтори рисолаи номзадӣ аз муқаддима, шаш боб, хулоса, рӯйхати адабиёт, дар ҳаҷми 190 саҳифаи компютерӣ, аз он ҷумла 3 замима, 5 ҷадвал ва 22 расм оварда шудааст. Адабиёти истифодашуда аз 240 сарчашма иборат буда, аз он 20 - тояш ба забонҳои хориҷӣ мебошанд.

Мақсади таҳқиқот ин омӯзиш ва маълум намудани давраҳо ва инкишофи поливариантии фардҳо вобаста аз шароити гуногуни экологӣ дар онтогенез, таркиби сенопопулятсия ва муайян намудани вобастагии ҳосилнокии ҷоқлаи калонбарг аз шароити сабзишаш, типи биоморф ва сохтори сенопопулятсия мебошад.

Навгониҳои илмӣ бадастомадаи унвонҷӯ ин нахустин маротиба онтогенези биоморфҳои гуногун, сохтори онтогенетикӣ ва демографии сенопопулятсияи *Inula macrophylla* дар шароити гуногуни экологии Тоҷикистони Ҷанубӣ пура омӯхта шудааст. Нахустин маротиба ритми давраи инкишоф, сикли хурди онтогенези пояи инкишофёбанда омӯхта шудааст. Бори аввал бо истифода аз равиши интегралӣ, аз ҷумла таҳлили организмӣ ва популятсионӣ тавсифи пурраи ҳолати кунунии сенопопулятсияҳои *I. macrophylla* дар ҷамоаи гуногуни Тоҷикистони Ҷанубӣ дода шудааст. Бори аввал тавсияи асоснок оид ба истифодаи оқилонаи ҷамоаи *I. macrophylla* пешниҳод шуда ва захираи онҳо барои Тоҷикистони Ҷанубӣ муайян карда шуда пешниҳод карда шудааст.

Натиҷаи корҳои илмӣ таҳқиқотии муаллифи диссертатсия дар семинару конференсияҳои байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ (Новосибирск, 2020; Хоруғ, 2021; Кӯлоб, 2021; Бохтар, 2021; Душанбе, 2022), инчунин дар конференсияҳои илмӣ амалии ҳарсолаи муаллимон ва профессорони Донишгоҳи давлатии омӯзгорӣ Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ (Душанбе, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022), инчунин дар ҷаласаи шӯбаи флора ва систематикаи растаниҳои Институти ботаника, физиология ва генетикаи растани АМИТ (2024) баррасӣ шудааст.

Рисолаи номзадии унвонҷӯй Ҷумъабой Зарифӣ дар мавзӯи «Биоморфология ва таркиби сенопопулятсияи *Inula Macrophylla* Kar. et Kir. дар шароити гуногуни экологии Тоҷикистони Ҷанубӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои биологӣ аз рӯйи ихтисоси 03.02.01 - Ботаника пешниҳод шудааст таҳқиқоти баанҷомрасида буда, дар сатҳи баланди илмӣ навишта шудааст.

Аз рӯйи мубрами худ мавзӯъ, мақсад, вазифа, таркиб ва ҳаҷми таҳқиқот, навгониҳои илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалӣ доштани натиҷаҳои диссертатсия мувофиқи талаботи фасли 4-уми Низомномаи намунавӣ оид ба Шӯрои диссертатсионӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии

Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти № 267, қарори Ҳукумати
Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023, таҳти № 295) тасдиқ
гардидааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он Ҷумъабой Зарифӣ ба дарёфти
дараҷаи илмӣ номзади илмҳои биологӣ аз рӯи ихтисоси 03.02.01 –
Ботаника сазовор аст.

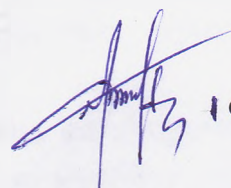
Мудири озмоишгоҳи битехнологияи
Донишгоҳи Давлатии Кӯлоб
ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ, н.и.б-

Ҷуразода Ш.Ҷ.

735360, ш. Кӯлоб, кӯч. С.Сафаров, 16
Тел.:+ (992) 918747460;
E-mail:kullaev_79sh@mail.ru

Имзои Ҷуразода Ш.Ҷ.- ро тасдиқ мекунам:
Сардори шӯъбаи кадрҳо ва корҳои
махсуси ДДК ба номи А.Рӯдакӣ

Ф. Амиров

04.04.2025